List 5. Tečaj XL.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.: pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. februarja 1882.

Obseg: Ljubljanska hranilnica in naše kmetijstvo. — Kako bi ljudska šola postala v resnici temelj ljudskega naobraženja. — Odgovori na kmetijska vprašanja. — Vojska zoper vrabce v Avstraliji. — Sovražnik čebelam. — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dalje.) — Kratek popis nekaterih gričev in jarkov v znožji Šenturške gore v geologičnem in paleontologičnem obziru. (Konec.) — Češki kralj Karol I. (Dalje.) — Interpelacija naših državnih poslancev o slovenskih šolah na Koroškem. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Ljubljanska hranilnica in naše kmetijstvo.

Da naše kmetijstvo popolnem ne propade, potreba je neobhodno našim kmetovalcem osebnega in primernega, to je, ne drazega kredita. To je neovrgljiva resnica, katero so potrdili najslavnejši kmetijski gospodarji in katero mora spoznati vsak, kdor ima možgane v glavi ter je prečital vsaj a b c narodnega gospodarstva.

Ali kako preskrbeti kmetovalca z osebnim in primernim kreditom? To je ravno vprašanje, katero do sedaj ni natanko določeno. Ena stranka pravi: „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal"; druga se opira na državo in zahteva: „Država naj pomaga".

Država se ve da ima pa tudi svoje misli in razun tega najboljšo voljo gospodarja podpirati kolikor je le v njeni moči ter mu preskrbeti osoben in primeren kredit.

C. kr. ministerstvo kmetijstva v zvezi z notranjim ministerstvom izdalo je za tega del na vse deželne vlade ukaz od 19. aprila l. 1880. V tem ukazu obrnilo se je c. k. ministerstvo na hranilnice, naj bi one osnovale po deželi posojilnice z osebnim kreditom za zanesljive kmetovalce in obrtnike. Gotovo izvrstna misel. Vsak zna, da gospodar in obrtnik, naj bo še tako trden in ima obilo nezadolženega posestva in blaga, pride večkrat v take okoliščine, da potrebuje nemudoma manjše ali veče svote za par tednov ali mesecev, včasi tudi le za nekoliko dni. Vsak nima takih denarnih prijateljev, ki mu pridejo na pomoč s svojo mošnjo, kedar je sila, in kdor jih nima, obrniti se mora dostikrat na tiste ljudí, ki na visoke procente denar izposojujejo ter potem dolžnika derejo, dokler ga niso odrli, zatorej jih oderuhe imenuje.

Vprašajmo: ali bi bilo mogoče, da bi take hranilnice, kakor je na pr. ljubljanska, osnovale brez svoje škode po deželi posojilnice z osobnim kreditom za zanesljive gospodarje in obrtnike? Gotovo.

Ta ukaz, katerega je ministerstvo izdalo leta 1880. o tej zadevi, ni prvi, ampak to misel je ono sprožilo uže pred dvajsetimi leti. Uže z ukazom od 20. nov. 1860. leta št. 33.803 priporočilo je ono vsem večim hranilnicam, da bi osnovale take posojilnice po deželi, in sicer, da bi same v škodo in zadrego ne prišle, le iz preostankov reservnega fonda (zaklada). Zraven tega opozorilo je c. k. ministerstvo hranilnice posebno na to, da imajo one po regulativu od leta 1844. pravico, ako reservni zaklad naraste, uporabiti en del tega denarja v prvi vrsti **v splošni prid tistega stanu, ki se najbolj udeležuje zavoda.** Vprašajmo toraj zgolj radovednosti uže na tem mestu: kateri je tisti stan?

Odgovor je kratek: kmetski stan.

Več hranilnic osnovalo je za poskušnjo take posojilnice. Pokazalo se je kmalu, ne le, da so taki zavodi zló koristni ljudstvu, ampak hranilnice so imele še zraven tega mnogo dobička. Se ve da, ljubljanska hranilnica ima dosti denarja, čemu se bode s takimi rečmi ukvarjala, čemu zarad kmeta skrbi si na glavo nakopavala!

Mi smo popolnoma prepričani, da je hranilnica ljubljanska storila uže mnogo dobrega. Vsako leto razdeli ona lepo svoto za šole, društva in reveže. Ona sezidala je krasno poslopje za realko in v pretečenem letu privolila je zopet lepo svoto v to, da se v Ljubljani sezida velik muzej. Akoravno je pa ljubljanska hranilnica za to in uno stvar uže tisoče goldinarjev darovala, pripoznati jej moramo nepristransko, **da je ona še jako malo storila za kmeta, za tistega kmeta, ki svoje v potu obraza zaslužene solde nosi v njo, za kmeta, ki največkrat pri njej za precej visoke obresti išče pomoči, za kmeta, katerega je ona uže brez števila eksekvirala in pri njem tudi obogatela.**

Ne rečemo, da novo poslopje za muzej je nepotrebno, pripoznamo tudi, da ima muzej svojo vrednost, vemo pa tudi to, da muzej ni „eine Hochschule des Volkes" (visoka šola za ljudstvo), ampak le pripomoček učenjakom, ki pridejo v našo deželo, da jo vsak v svojem stroku preiskuje, ter potem v muzeju pogleda, kaj smo v deželi uže vse našli in česar bi bilo treba še iskati. Za neučenega in tudi za pol učenega človeka imajo take stvari le malo vrednosti; kaj mu pomaga, če pregleda še tako natančno vse tiste porfire, filite in koprolite, ki so tam nakopičeni, če še pojma o tem nima in ga k večemu zanimiva našopan krokodil!

Hvale vredno je gotovo, ako hranilnica daruje tisoče goldinarjev, da se v Ljubljani sezida muzej; ona to lahko storí, ker ima denar. Od njene straní je to opravičen, od dežele pa, ki bi denar boljše lahko obrnila, neopravičen luksus (potrata).

Mi končamo te vrste z željo, da se bode hranilnica ljubljanska, ko bode delila preostanke reservnega zaklada, v prihodnje tudi spomnila **kmeta, tistega kmeta, pri katerem je obogatela in ga uže tolikokrat na boben djala.**

K.

Kako bi ljudska šola postala v resnici temelj ljudskega naobraženja.

Spisal Anton Derganc.

Najglavnejša stebra narodnega naobrazenja ste znanosti: pedagogika in kmetijstvo.

Dandanes se veliko govori in piše o šolskih rečéh, največ časa se porabi pa, deloma s pretresovanjem vprašanja, koliko let ima dolžnost šolskega obiskovanja na ljudski šoli trajati, deloma s praznim besedovanjem zarad prednosti, bodi-si uže nove bodi-si stare šole. Mesto dolzega pregovarjanja o teh samo na sebi malo zanimivih rečeh bi bilo za občni blagor in razvitek ljudske omike bolj koristno in važnejšega pomena, resno spraviti se na obravnavo in rešitev druzega vprašanja, kaj bi se dalo namreč storiti v prid in korist prave moralne odgoje otrok in umne ljudske omike sploh, kako bi se podučevanje v posameznih predmetih na ljudski šoli praktičnim zahtevam priredilo in kako učni načrti tako uredili, da bi se učitelj zamogel ozirati pri podučevanji na prihodnji **kmetijski ali pa obrtnijski stan** svojih šolskih otrok, sploh — s kakimi sredstvi bi tudi učitelj pospeševal pravi ljudski napredek, ter pripomogel k povzdigi naroda svojega v duševnem in gmotnem obziru; z eno besedo, kako bi ljudska šola postala v resnici temelj ljudskega naobraženja.

Danes so prepričani vsi najodličnejši in praktični pedagogi o resnici, da le s pomočjo zdrave nravne odgoje se zamorejo vsa druga vprašanja srečno rešiti, le s poboljšanjem ljudske omike sploh in s prenaredbo ljudskih šol v odgojevalne zavode v pravem pomenu, s prevedenjem poduka na praktično stališče bi se našlo edino zdravilo, s katerim bi temeljito ozdravili bolezni, ki se splošno nahajajo še med ljudstvom, v državi in srenji, v šoli in družini, in na ta način našim potomcem boljšo in lepšo prihodnost pripravili. — O nujni potrebi te glavne prenaredbe, katero naše šolstvo neobhodno potrebuje, se zamoremo pa najbolj prepričati, ako pojasnimo nekoliko pomanjkljivosti in pogreške današnje šolske odgoje.

Dandanašnja odgoja ne razume popolnoma svoje važne naloge. Naše šole so v obče bolj učilnice nego odgojevalnice, šola mora pa vendar izobraževalnica v pravem pomenu biti; ona mora otroke za prave in cele ljudi in ne za polovičarje odgojevati. Skrb za izobraževanje moralnega čutstva, za utrjenje volje in prave značajnosti se večinoma v današnji šoli še pogreša. Ona izreja večidel otroke z napolnjenimi glavami v različnih znanostih, a s celó majhnimi srci, ker se otroci nasitujejo z raznovrstnimi rečmi na račun srčne in značajne omike. Taki otroci postanejo potem prevzetni in napuhnjeni od svojih površnih vednosti, pa čisto nepraktični za svoj prihodnji poklic v socijalnem življenji. Pri naši odgoji se stari latinski pregovor „non multa sed multum“ čisto prezira. Naša šolska omika je podobna Prokustovi postelji, pri kateri se odreže, kar je predolzega, prekratko se pa vleče tako dolgo, da dobi dandanes zeló priljubljeno srednost. Pri taki omiki mora šolska mladina ne samo telesno, ampak tudi duševno hujšati, ker ne dobi v pravi meri duševne hrane, ali pa tako raznovrstne, da je ne more dobro prebavati. Največa napaka današnje izreje otrok obstoji pa v tem, da smatrajo nekateri odgojitelji za smoter ljudskega naobrazenja v občem prizadevanji z enacimi sredstvi, doseči tudi za razne stanove enako omiko, in da naj se izreja šolska mladina celó k gospodarski enakosti. Taka izreja namerava pa ne samo v moralnem, ampak tudi v gospodarskem in socijalnem obziru na razpad človeškega društva, ker je ravno različnost stanov naravna vez, ki društvo človeško še skupaj drži. Ker je pa naša sveta dolžnost, za časni in večni blagor in pravo korist našega ljudstva skrbeti, moramo prizadevanje današnjega časa brez strahú in brez skrbi obsoditi, ter obstati pri našem prepričanji, da so ti in enaki odgojitelji na krivi poti. — Prvi in najviši pedagogični princip, da se človek za človeka odgojuje, je sicer sama na sebi razumljiva resnica, toda celo polje vsakovrstnih vednosti in umetnosti je pa tako veliko, da najbolj nadarjen posamezen človek zamore le majhen del od vsega tega naučiti se, še manj pa praktično porabiti, o popolnosti se ne more še govoriti o tej zadevi.

(Konec prihodnjič.)

Odgovori na kmetijska vprašanja.

Kako se najlože odpravi „pereči ogenj“ (ožig) pri mladih sadnih drevesih? *)

Vzrok tej bolezni, ki se pokaže na koži, so črne prašnate gljivice, katere ne le kožo, ampak tudi les pod njo posušé. Posebno rada se ta bolezen drevja poprime, kedar je drevo polno soka in je bilo ranjeno ali udarjeno. Ti nasledki nastanejo tudi, če se veja odlomi. Jablane so posebno podvržene tej bolezni. Najboljše je, če se takemu drevesu vsa bolna koža gladko odreže, rana pa z žganim apnom opere in s kotramom zamaže. Dobro je tudi, ako se okoli bolne kože meseca maja koža oguli, kar se imenuje „žilo puščati“. K.

Kako ravnati s tistimi živinskimi odpadki in s tistim gnojem, ki v klavnici od živine pride, da je najprej za rabo in zakaj je najboljši?

Ako hočemo napraviti iz živinskih odpadkov v klavnici dober gnoj, je neobhodno potrebno, da naredimo iz teh tvarin mešan gnoj ali kompost. Ako bi te tvarine naravnost porabili za gnoj, koristili bi polju in travnikom le malo, ker vsak dober gnoj mora biti, kakor je vsakemu znano, zgnjit in razkrojen. Najpripravnejše je, ako se na dobro natlačena tla nameče dobro ped debelo prsti, na katero pridejo potem odpadki iz klavnice. Ko dosežejo ti odpadki visokost kakih 15 centimetrov, pride na-nje zopet plast prsti, potem zopet odpadki itd., dokler ni kup 1—1½ metra visok. Namesto prsti se porabi tudi lahko pepel, cestno blato in žaganje. Najboljše je pa, ako se prsti primeša malo neugašenega apna, ki te tvarine hitro razkroji. Dobro je tudi, da se kup večkrat prebode s kako debelo palico in potem z gnojnico polije. Ako tak kup vsaj vsaka dva meseca dobro premešamo in prekopljemo, dobimo kmalu prav dober gnoj, ki je izvrsten za travnike in sadna drevesa. Tak gnoj je takrat za rabo, ko so vse tvarine dobro zgnjite in razkrojene, kar se prav lahko spozná. Dobro je pa, da se ne napravi nikdar en velik kup, ampak več malih, ker potem odpadki veliko lože in hitreje zgnjijejo. K.

Vojska zoper vrabce v Avstraliji.

Vrabcev poprej v Avstraliji ni bilo, ampak vpeljala jih je še le pred nekoliko leti vlada, ker je mislila, da bode ta tič se tam samo od mrčesov živel; pa zmotila se je, ker vrabcu diši bolj žito, grah, grozdje

*) Ti dve vprašanji sprejeli smo od več gospodarjev in mesarjev ljubljanske okolice. Kdor želi o kaki gospodarski zadevi kaj izvedeti, obrne naj se le na „Novice“, vsakemu bodemo na njegovo vprašanje, če bo le v naši moči, prav radi odgovorili. Vred.

in drugo sadje, kakor pa metulji in gosenice. Vrabec se je tam tako hitro pomnožil, da sedaj napravi neizmerno veliko škode. Kmetje tožijo vladi, da jim večkrat vse pridelke na polji vrabci pokončajo; tudi morajo včasih po dvakrat in celó po trikrat sejati, ker vrabci vso setev pojejo. Nek kmet piše, da so mu ti tiči v devetih dnevih vse grozdje celega vinograda pojedli. Vlada hoče toraj vse vrabce pokončati ter plača za dvanajst mrtvih vrabcev šest denarov. Mislimo, da vrabce ta vladni ukaz ni preveč prestrašil.

Sovražnik čebelam.

Kakor vsako bitje na svetu, tako ima tudi čebela svoje sovražnike. Znano je, da mnogi tiči, na pr. lastavice, letaje čebele lové. Imajo pa te koristne živalice še druzega, mnogim nepoznanega zalezovalca, namreč žabo. Rujava kakor tudi zelena žaba se kaj rada naseli v beli in rudeči detelji, in to ne brez vroka. V deteljo, posebno v belo, prihajajo kaj rade čebele, da si naberó sladkega medú. Mnogo teh pridnih in marljivih delalk se pa ne vrne več k svoji družini obloženih z medom, ampak pade v želodec požrešni žabi. Kakor tiger na svoj plen čaka žaba nepremakljivo, da čebelica glavico v kak cvet skrije, da potem od zadej s skokom na njo plane. Vsak boj s tako velikim sovražnikom je zastonj. Za želo se žaba še zmeni ne, ker ima mrzlo kri. V želodcu mrtve žabe so našli uže 11 čebel, za žabo kaj veliko množino. Marsikateri čebelar si bo iz tega lahko razlagal, zakaj mu čebele tako ginejo. Nočemo pa s tem reči, da naj se žaba pokonča, ker pozoblje tudi mnoge škodljive mrčese. Le v obližji čebelnjakov naj se ne trpi, ker gotovo so jej ljubše sladke čebele kakor kaki pusti ščetinasti mrčesi.

Občni zbor kranjske kmetijske družbe
dne 23. novembra 1881.

Poročila in predlogi podružnic ali posameznih družbenih udov po §. 19. pravil.

(Dalje.)

Gospod družbeni prvosednik: Želi kateri gospodov besede? Gospod Ogulin ima besedo.

Gospod Ogulin: Jaz podpiram predlog gospoda vodje Dolenca v vsej razsežnosti, in priporočam najtoplejše slavnemu zboru, da sklene o njem.

Gospod družbeni prvosednik: Ako nobeden gospodov več ne želí besede, ima jo poročevalec centralnega odbora gospod Murnik.

Gospod Murnik: Meni kot poročevalcu centralnega odbora je izjaviti, kaj ta misli o predlogu vipavske podružnice naše.

On se popolnem sklada s prošnjo vipavske podružnice in bode isto dobro utemeljeno predložil z gorkim priporočilom visokemu c. k. ministerstvu kmetijstva.

Gospod družbeni prvosednik: Gospoda, ki je stavil predlog, bi prosil, naj mi pové imé društva ter mi naznani, ali je uže dobilo potrdilo sl. deželne vlade, ali so pravila uže izročena.

Gospod vodja Dolenec: Imé društvu slôve: „Vipavsko sadjerejsko društvo“ in pravila društvena je sl. c. k. deželna vlada kranjska uže potrdila.

Gospod družbeni prvosednik: Predlog gospoda vodje Dolenca meri na to: centralni odbor naj bi prošnjo podružnice vipavske, da bi se dovolilo sadjerejskemu društvu za štiri leta po 400 gold. letne podpore, krepko podpiral pri sl. c. k. ministerstvu kmetijstva. Onih gospodov, kateri se zlagajo s predlogom v tej obliki, prosim, da vzdignejo rokó. (Predlog se sprejme.)

Gospod družbeni prvosednik (nadaljujoč): Prosim gosp. poročevalca Murnika, naj poroča o daljnem predlogu podružnice vipavske.

Gospod Murnik: Drugi predlog vipavske podružnice se tiče podpore, katero naj bi se izprosila sirarska družba, ki se hoče ustanoviti na Nanosi. Predlog bode utemeljil gosp. vodja Dolenec.

Vodja gospod Dolenec: Slavni zbor! Meni je utemeljiti predlog, katerega je stavila podružnica vipavska, naj bi se izprosila od sl. ministerstva kmetijstva podpora za ustanovo sirarske družbe ali zádruge na Nanosi. Zasluga našega častitega župana vipavskega je, da je občina vipavska, katera je na Nanosi posestnica 5000 oralov pašnikov, lansko leto prikupila k tem še 7000 oralov pašnikov od posestnika gosp. Bajca. Sedaj se bodo zopet za ves okrog pašnikov jemale ovce na pašo. Gosp. župan vipavski Dolenec je takoj po nakupu pašnikov sprožil misel, naj bi se do sedaj izgledno primitivno sirarstvo premenilo po zadrugi res v izgledno sirarstvo. Občina in podružnica vipavska želí, da bi se sirarstvo povzdignilo, ali to je le mogoče, ako se doseže podpora od sl. ministerstva zato, da se na Nanosi ustanoví sirarska zadruga, enaka istim, kakor uže obstojé v Bohinji. Občina vipavska nima toliko novcev, da bi si nakupila potrebnih stvarí za umno sirarstvo, in zato prosi podpore.

Najpotrebnejši je vodnjak, kajti ista luža, v kateri se kopljejo celó psi, ne more služiti umnemu sirarstvu, katero zahteva v prvi vrsti snažnosti. Potreben je tudi kôtel in klet. Ta luknja, v kateri zdaj sir spravljajo in jo imenujejo klet, je dosto preslaba, da bi v njej bivali prašiči.

Nadalje pa je tudi potreba podpore zato, da k nam pride učitelj umnega sirarstva, prečastiti slavnoznani gospod župnik Mesár, kateri bi nas učil, kako je treba delati umno sir in kako se ima zato rabiti orodje. Ustanovljenje prave sirarske zadruge na Nanosi pa ni preje mogoče, predno niso izpolnjene po podpori sl. ministerstva kmetijstva iste potrebne stvarí, katere sem zdaj navajal, kajti ako ni kaj za umno izdelovanje sira v roke vzeti, nam tudi učitelj malo ali pa ničesar ne koristi. Kakor hitro pa bode dovoljena podpora za potrebne stvarí, potem se bode tukaj sirarska zadruga ustanovila.

Gospod družbeni prvosednik: Prosim gospoda vodjo Dolenca, da se izjavi, koliko bi bilo podpore potreba za vse tri stvarí?

Gospod vodja Dolenec: Vsota naj bi ne bila veča, nego je bila dovoljena od sl. ministerstva kmetijstva zádrugam na Gorenjskem v Bohinji. Tam je pet ali šest zádrug, na Nanosi pa bi se ustanovila le ena sama.

Gospod Brus: Opomniti moram, da c. kr. ministerstvo kmetijstva le tedaj dovoljuje podporo po največ 300 gold., kedar se je uže ustanovila sirarska zádruga, ter je potrdila pravíla sl. vlada. Prej se ne dovoli nikaka podpora.

Gospod družbeni prvosednik: Prosim pojasnila, ali je uže ustanovljena sirarska zadruga, ali se še le snuje?

Gospod vodja Dolenec: Pet ali šest kmetov vzame na Nanosi pašo v najem, in ti jo zopet oddajejo gospodarjem ovác, tako da doslé obstaje samo najemniška zadruga. Kedar pak bode privolilo sl. c. kr. ministerstvo kmetijstva podporo za napravo potrebnega orodja, obljubilo je deset vipavskih dobrih gospodarjev, da ustanovijo zádrugo. Potem se takoj izročé nje pravíla, a na goli nič nima nihče veselja kaj začenjati.

*

Gospod Robič: Za vodnjake daje sl. vlada rada posebne podpore, kakor hitro se potreba o njih dokaže. Jaz mislim, da bi bilo umestno, izročiti sl. vladi za vodnjak posebno prošnjo.

Gospod družbeni prvosednik: Jaz rekapitulujem predlog gospoda vodje Dolenca takisto, da bi privolilo državno podporo sl. ministerstvo kmetijstva za napravo potrebnega orodja sirarski zádrugi, za zidanje kleti in za napravo vodnjaka. Gotov znesek podpore za to ni določil. Po mojih mislih bode za dosedanje navade voljo sila težavno dobiti podporo, ker ni pokazati nikacega podrobnostnega projekta in zádruga doslé še ni ustanovljena.

Gospod dr. Vok: Opomenim v pojasnilo, da se dotlé ne more ustanoviti nikaka sirarska zádruga, dokler se ne privoli podpora za potrebne predmete. Ker je največi del pašnikov, ki imajo rabiti sirarski zádrugi, svojina občine vipavske, prosi se lahko podpore tudi za občino vipavsko.

Gospod vodja Dolenec: Vodnjak, ako se napravi, bode tudi petnajstim kmetom, kateri stanujejo na Nanosi, v veliko korist. Letos o suši so morali isti po 6 ur daleč hoditi po vodo. Ako se bode dovolila podpora, skrbelo se bode tudi za to, da se uvêde boljše pleme ovác, na primer iz Šlezije in iz Bosne, katere dajo obilo mleka, ne pa kakor sedanje pleme, komaj da bi rekel za dober „fingrat“.

Gospod družbeni prvosednik: Vendar bi bilo priporočati, da se prošnja o napravi vodnjaka takoj vloži pri sl. vladi, katera bode brezdvojbeno, ko priporoči prošnjo centralni odbor, ugodno jo rešila.

Gospod vodja Dolenec: Pri napravi vodnjaka je gledati na to, da se postavi na kraji, kjer služi sirarski zádrugi v korist, da se namreč ne napravi blizu kmetov na Nanosi stanujočih, kjer bi ne bil sirarski zádrugi v nikak prid.

Gospod družbeni prvosednik: Predlog podružnice vipavske meri zatorej na to, da bi se izprosila podpora za napravo vodnjaka, za napravo potrebnega orodja sirarski družbi, kakor tudi, da se pošlje tjekaj učitelj. Onih gospodov, kateri so zadovoljni s tem predlogom, prosim, naj vzdignejo rokó. (Predlog se sprejme.) Centralni odbor pričakuje, da mu dá gospod vodja Dolenec potrebna pojasnila za podpiranje peticije.

(Dalje prihodnjič.)

Natoroznanske stvari.

Kratek popis nekaterih gričev in jarkov

v znožji Šenturške gore v geologičnem in paleontologičnem obziru.

Spisal Š. Robič.

(Konec.)

Griči okoli Vrhovja so tudi polni „fossilij“. Dvojih sem uže zgoraj omenil, namreč velikanske školjke „Ostrea crassissima“ in pa „Dentalium Badense“. Teh poslednjih je sila veliko in ker so nekoliko podobni kuhanim „makaronom“, bi na prvi pogled človek kmalu mislil, da je kedo jih nasul po melini, ki se nahaja ne daleč od Jernejceve hiše ob potu, po katerem Sidrožani v Kamnik vozijo. Dobil sem ondi, toda na drugem mestu, „Haliotis Volhynica“, „Cidaris sp.“, „Turbo sp.“, kose velike „Turitella sp.“ in pa pokrov „Ostrea lamellosa“ z imenom, ki je tako nepokvarjen, kakor da bi bil iz zdajne dobe; ima namreč na spodnji strani še biserno matico (Perlmutter).

Zdaj pa hajd še v Dobliški jarek. Koj pod potom, predno pridemo iz Vrhovja do brvi čez Doblico, zapazimo plavkasto plastično glino, vso prepreženo od lepe „Turitella Archimedis“. Poleg te gline na dolenji strani so zopet drugi nasadi, v katerih kopaje dobiš „Ancilaria glandiformis“, „Arca sp.“, „Voluta sp.“, „Cardium sp.“. Pri brvi, na levi strani potoka Doblice tiči v apnenem peščencu „Lima inflata“ in „Pecten sp.“ Više gori v jarku, kjer se prikaže rujavi škrilasti peščenec, izdolbil sem iz njega zopet lep zob „morskega požeruna“, potem „Pholadomia pectinata“ in pa okamneno jedro „morskega ježa“ (Echinus sp.).

Pridši po jarku do tako zvane sreberne doline na mesto, kjer so pred več leti rili za rujavim premogom, najdemo ondi v „eocenih nasadih“ „Natica tigrina“ in neko drugo silno drobno „Natico“, katera ni veča od prosenega zrna; potem lahko še poberemo „Rostellaria sp.“, „Venus sp.“. „Cardium sp.“, „Tellina sp.“ in „Corbula gibba“, jako lepa školjkica, podobna v sladki vodi živečemu „Sphaerium (Ciclas) corneum“.

V „miocenih nasadih“ pa je obilno „Ostrea cyatula“ in „Ostr. fimbriata“ z imeni, toda celih ne veliko.

Ravno na tem mestu, zdolej na levi obali potoka, je mali griček, obstoječ iz nekega rudeče-rujavega škrilastega peščenca, kakoršnega še nisem zapazil drugod, ki ima mnogo vtiskov različnih listov; škoda le, da ne morem povedati njih imen, ker so mi samemu še neznana.

Konečno naj omenim še trojih drugih okamnin, katerih eno sem sam, dvojih sem pa od dveh možakov dobil. Ena teh je zali „Turbo sp.“, ki ima na svojih štirih zavojih še dokaj „biserne matice“ in dasi je konec zadnjega zavoja zeló odkrhnjen, vendar je še 1 decim. in 3 cm. širok in 7 cm. visok. Našel ga je nekdo v tunjiški okolici, od katerega sem ga kupil z litrom dobrega dolenca.

Druga je velikanska školjka „Ostrea sp.“, neznansko lepa, čisto nič pokvarjena, temuč z obema lupinama prav dobro ohranjena. Dolga je 2 decm. in 2 cm., široka 1 decm. in 4 cm., visoka pa 1 decm. in 3 cm. Oni, ki jo je našel, rekel mi je: „slišite, jaz pa sem enega okamnenega ježa dobil.“ Stisnil sem mu nekaj soldov v roko in moja je bila. Dokler njenega pravega imena ne zvem, krstil sem jo začasno „Ostrea gigantea“, ker mislim, da bi bila prav vredna tega imena. Tretja okamnina je mal rak, podoben rakulji „Cancer brachychelus“. Dobil sem jih šest v rujavem peščencu poleg pota od Tunjic do Kamnika. Dva imata še sprednji nogi sè škarjami.

O koliko lepega in zanimivega počiva še skrito v krilu naše ljube domovine, ki čaka le pridnih rok, da bi to in uno v pospeh vede spravile na beli dan! Le škoda, da je med Slovenci tako malo prirodoljubov, da sedanjo mladino vse drugo bolj mika ter za seboj vabi in vleče, kakor pa toliko blaživna in čudapolna priroda. Mladina, na noge! Iskati resnico, ljubiti stvarnika, delati dobro, to je človekov poklic na svetu.

Zgodovinske stvari.

Češki kralj Karol I.

Spisal Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Da bi se vse te reči lepo vpeljale, vrnila sta se kralj Janez in Karol še tistega leta skup v Prago. Na

stolico škofije praške je bil leto poprej, po smrti Janeza Dražickega, povišan Čehom nepozabljivi Ernest iz Pardubic, mož krasne postave in plemenitega duha, nad druge svojega veka naobražen, pri tem pobožen, in v slehernem oziru odličen mož. Dne 21. novembra je bil v cerkvi sv. Vida v pričujočnosti kralja, mejnega grofa Karola, mnogo tujih knezov in škofov z veliko svečanostjo oblečen v nadškofovski palij. Ob enem je bil povišan dosedanji premonstratski samostan v Litomišlju na škofijo, in opat njegov posvečen za prvega škofa litomišeljskega. Še imenitniša pa je postala ta cerkvena svečanost s tem, da je po dokončanih obredih v cerkvi se položil temeljni kamen k stavbi sedanje metropolne cerkve. Za delo je bil mejni grof poklical Matijo iz Arrasa, slavnega umetnika tistega časa.

Proti koncu l. 1344. je kralj Janez s svojim sinom v tretjič šel nad poganske Litevce, in ta pot ga je spremljal tudi kralj ogerski, in mnogi drugi knezi in velikaši iz vseh krajev. Neprijazno vreme je tudi ta prelazek ovrlo, tako da je vojna konec zime brez vspeha te kraje zapustiti morala.

Stanje cesarjevo na Nemškem se je v tem času še bolj shujšalo, in to najbolj zavoljo njegovega omahovanja in nezanesljivosti. Videč, kako slabo mu gré, začel se je naposled s papežem pogajati in je obljubil storiti vse, kar bi mu naložil. Ali kmalu se je premislil in ni hotel držati dane besede. To pa je z novega vse po koncu spravilo proti njemu, in ne samo papež, nego tudi večina izbornih knezov so mu to očitali, ter so očitno jeli delati na to, da mejnega grofa Karola za rimsko-nemškega cesarja izvolijo. Cesar videč, da se nova nevarna burja proti njemu vzdiguje, poskušal je po starem načinu svojo svrho doseči, namreč z lokavostjo. Skušal je sovražnikov nakopati českemu kralju in to se mu je, ne vemo res kako, tako dobro sponeslo, da sta v kratkem času bila kralj Janez in mejni grof Karol od zgolj neprijateljev obkoljena.

Med cesarjevimi nasprotniki je bil tudi kralj poljski Kazimir, ki je še nedavno pokazal prijateljstvo kraljevi rodovini češki, sedaj pa je prvi z izdajniškim činom proti njej se vzdignil. Po končanem polazku na Litvo tedaj, ko je kralj Janez skozi Braniborsko v Luksenburg se podal, vračal se je mejni grof Karol, nič zlega sluteč, skozi Poljsko domu. Ali v Kališu so ga na ukaz kralja poljskega prijeli in zaprli, a jim je z zvijačo vendar srečno uskočil iz zaprtije. Kakor hitro je to novico zvedel kralj Janez, koj je hitel v Prago, in na spomlad leta 1345. je šel s svojim sinom Karolom na Šlezko nad kneza Svidnickega, ki je posredoval med cesarjem in Kazimirom. Ker se Svidnicki ni mogel ganiti, prosil je miru, in ga tudi dobil. Kralj Janez in Karol sta se vrnila na Česko.

Tu pa so v enem tednu došli odpovedni listi od kralja poljskega, kralja ogerskega, vojvod avstrijskih, mejnega grofa mišenjskega in drugih sosednih knezov, da se je kralj Janez kar ustrašil tolikih nevarnosti. Hotel se je pogoditi s cesarjem, ali ko je le-ta v svoji oholosti predloge njegove zavrgel, dejal je kralj Janez, ki je bil tudi v slepoti svoji pravi junak, dejal je to-le: „Naj pa bode v imenu Božjem! Čim več neprijateljev, tem več koristi. Pri moji veri, prvega, kateri me napade, bodem koj pobožal tako, da bode tudi ostalim veselje prešlo“. Prvi je v njegove zemlje navalil Kazimir. Kralj je bil tedaj v Kutni Gori, in ž njim mnogo velikašev, katere je nagovarjal, da bi vsi vsak s svojo močjo ž njim šli na Šlezko proti Poljcem Ali oni so mu odgovarjali, da niso dolžni bojevati drugje, kakor doma na Českem. „No!“ zaklical je Janez, „tedaj pojdem sam“. To je pomoglo in kralj je imel kmalu veliko vojno skup, in jo je peljal nad Poljake. Ti pa, da si so bili pomoči prejeli iz Ogerske in Litve, niso se mogli upirati silnemu navalu Čehov. Pobegnili so z bojišča in drli v Krakovo, glavno mesto Poljske, ki jo je kralj Janez koj na to oblegel. Sedaj je kralj Kazimir se tako zeló spozabil, da je pozval na dvoboj slepega nasprotnika, češ, da bode vojska preje končana. Prav dobro pa mu je slepi Janez odgovoril: „Daj si oči iztakniti, pa se pojdem s teboj merit.“ Kralj Kazimir v svoji stiski je moral prositi miru, in ko je na to tudi papež med vojujoče vmes segel, sklenili so mir, in kralj poljski je nekaj v denarjih plačal. V to pogodbo so bili privzeti tudi ostali neprijatelji Janezovi, kateri se po njegovih zmagah nad Poljaki niso upali še kaj proti njemu rovati. In tako je nevarnost Čehom grozeča odvrnjena bila z odvažnostjo kraljevo in cesar je ostal brez pomočnikov.

Proti koncu marca l. 1346. sta se podala Janez in Karol v drugič v Avinjon k papežu, kjer so se na novo pomenili zastran postopanja proti cesarju. Poleg tega so obravnovali še druge Čehov se tikajoče zadeve, med katerimi je najimenitniša bila namera Karolova, da bi v Pragi visoke šole ustanovil, k čemur je tedaj bilo potreba dovoljenja papeževega. Vsled dogovorov avinjonskih so se sešli v mestu Remsu papežu udani izborni knezi, in so dne 11. julija t. l. izvolili mejnega grofa Karola za cesarja.

Preden se je Karol mogel obrniti proti Ludoviku, vdeležila sta se oče in sin vojske, katero je tisti čas peljal kralj angleški proti francoskemu, njunemu sorodniku. Janez in Karol sta hitela v Pariz, in pripeljala kralju Filipu na pomoč znatno množico oroženega ljudstva. S tem je dobila vojna francoska po številu prevago nad vojno angleško, ki je sedaj se umikati začela. V Crecy-u pa so Angleži prisiljeni bili sprejeti bitko dne 26. avgusta. Francozi so se zanašali na množino svoje vojne in so zato nepremišljeno začeli vojsko proti nasvetu kralja českega. Pri vojni angleški je bil sam kralj Edvard III. in njegov po svojem junaštvu glasoviti sin, črni princ nazivan. Ona dva sta vojno svojo umno razpostavila in prvi naval Francozov odbila; potem sta ona napadla Francoze, veliko pobitje med njimi napravila in jih slednjič v beg zadrvila.

Kralj Janez čuvši, ki je v zadnjih vrstah stal, da Francozi bežé, hitel je svojim na pomoč. Ali ker je bilo jasno, da se zmaga neprijatelju ne dá več ubraniti, prosili so ga češki velikaši, naj bi življenja svojega čuval. Kralj pa jim je odgovoril: „Tega pa uže ne, da bi kralj češki iz bitve ležal!“ Dal je konja svojega h konjema dveh junaških vitezov pripeti, in naročivši velikašem, da bi pazili samo na njegovega sina, drvil je s silnim naskokom v največo gnječo neprijateljev. Geslo Čehom je bilo: „Praga!“ Kedar so prodrli bojne vrste Angličanov, drvili so naravnost proti črnemu princu, kjer je nastala preokrutna seč. Okrog kralja je bil visok nasip mrtvih českih junakov, on pa, ko so uže vsi zvesti njegovi pocepali, je v slepoti svoji grozno okoli sebe sekal toliko časa, da je iz mnogih silnih ran krvaveč s konja omahnil. Angličani so ga našli, in ker je še dihal, v stan svojega kralja odnesli. Še tisto noč je umrl. Kralj Edvard se je zjokal ter omenil: „Povem vam, danes se je zlomila krona viteštva, kajti nikdar ni bilo na svetu takega moža, kot ta kralj češki.“

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Interpelacija naših državnih poslancev v slovenskih šolah na Koroškem.

V državnega zbora seji 26. januarija so naši državni peslanci, njim na čelu dr. Vošnjak, do naučnega ministerstva stavili to interpelacijo.

Po krškem škofijskem šematizmu za l. 1882. šteje Koroška 108.992 Slovencev v 117 farah s slovensko službo božjo, in 20.282 prebivalcev v 17 farah z mešano nemško in slovensko službo božjo, toraj vsega skupaj 120.000 Slovencev, ki vsi skupaj prebivajo v južnih okrajih koroških.

C. kr. deželni šolski svet koroški je pa z odlokom od 24. julija 1872., št. 1842, ljudske šole po okrajih, kjer Slovenci prebivajo, razdelil v tri vrste:

1. V ljudske šole z nemškim učnim jezikom, v katere je pa vvrstil tudi šole čisto, ali vsaj večidel slovenskih okrajev, kakor v Žrelcu, Krumpendorfu, Gospej Sveti, Št. Martinu, Blatnem gradu, Otmanjih, Porečah, Čajnčah, Velikovcu, Podkloštru in Vratah;

2. v ljudske šole, v katerih je iz pričetka učni jezik slovenski; vendar pa se mora nemščina uže précej v prvem letu gojiti, in ako je le mogoče uže v drugem letu izključljivo kot učni jezik rabiti;

3. v ljudske šole s slovenskim učnim jezikom in nemščino kot učnim predmetom.

V to zadnjo vrsto pa niso postavili prav nobene ljudske šole, ampak vse tako imenovane slovensko-nemške šole so vtaknili v drugo vrsto, dasiravno je več občin reklo, da naj se nemški jezik, čigar znanje je želeti, v ljudskih šolah kot učni predmet sicer podučuje, da pa sploh se zamore vspešno podučevati le v maternem jeziku.

C. k. deželni šolski svèt koroški se pa ni prav nič oziral na pritožbe posameznih občin, kakor sv. Jakoba v Rožni dolini, v Svečah in Bistrici zarad zanemarjanja slovenskega maternega jezika po ljudskih šolah, ter je preziravši pravi namen ljudskih šol kot njih glavni namen povdarjal priučitev nemškega jezika.

Učiteljem se je pri vsaki priliki priporočalo, da naj se uže v prvem letu pri poduku kolikor mogoče poslužujejo nemškega jezika, in deželni šolski svèt je z odlokom od 11. aprila 1877., št. 867, celó razglasil, da bo priznanje petletnih doklad odvisno od podučevanja v nemščini.

V neki od koroškega deželnega šolskega sveta izdani, in učiteljem na ljudskih šolah po slovenskih okrajih namenjeni knjižici „Anleitung zur gesprächweisen Einführung slovenischer Kinder in die deutsche Sprache" se učiteljem priporoča, da naj s podukom v nemščini pričnó précej pri otrocih, ki so še le v šolo vstopili, in naj z njimi govoré le nemški, akoravno jih otroci morda ne bi razumeli. Posamezni učitelji se v svoji gorečnosti za ponemčevanje celó tako daleč spozabijo, da slovenskim orokom prepovedujejo celó v privatnem pogovoru med seboj slovenski govoriti!"

Ker v učiteljski pripravnici v Celovcu slovenski jezik še za slovenske pripravnike ni zapovedan in se toraj tudi pri preskušnjah ne izprašuje, pridejo učitelji v službe, ne da bi zadostno umeli materni jezik svojih učencev, in včasih ga še celó prav nič ne umó. Od 157 v slovenskih okrajih koroških nastavljenih učiteljev jih 53 slovenski prav nič ne zna, večina od drugih jih zna komaj nekoliko slovenski govoriti, pravilno pisati pa jih zna le prav malo.

Slabi nasledki tega nenaravnega podučevanja se čedalje bolj kažejo; otroci, ki pridejo iz ljudske šole, svojega lastnega maternega jezika ne znajo ne brati ne pisati, nemščine se pa tudi niso toliko naučili, da bi znali nemške tiskovine prebirati. Od tod pa pride, da v splošni oliki žalibog hudo zaostajajo, da nravna in verska zavest čedalje bolj slabi, da svoje gospodarstvo slabo oskrbljujejo, in da vidno hira ljudsko blagostanje.

Zarad teh slabih nravnih in verskih nasledkov izročilo je 97 v slovenskih okrajih podučevajočih katehetov 11. marca 1878. l. deželnemu šolskemu svetu utemeljeno prošnjo, da bi učiteljem zaukazal otroke podučevati na podlagi njih slovenskega maternega jezika, ta jezik do petega leta rabiti, otroke vaditi, da zamorejo svoje misli pismeno v svojem maternem jeziku izraziti, in še le v zadnjih treh letih nemščino kot učni jezik rabiti. Ti 97 katehetje se sklicujejo na to, da jim je pri sedanjih razmerah nemogoče, krščanski nauk vspešno podučevati, ker otroci slovenskega katekizma ne znajo brati, nemškega pa ne umejo ne. Da-si je knezoškofijski ordinarijat krški toplo priporočal to prošnjo, sta jo vendar le deželni šolski svèt in c. kr. naučno ministerstvo, do katerega se je bila vložila pritožba, zavrgla, in se je ministerstvo pri tem sklicevalo na avstrijsko šolstvo pred letom 1848. (!), ko so bile vse obstoječe šole večidel nemške, ter je slovenski duhovščini priporočalo, naj nikar ne moti obstoječega reda.

Gledé na te, duhu in jasni določbi ljudske šolske postave in državnih temeljnih postav nasprotujoče razmere ljudskega šolstva v slovenskih delih Koroške drznejo si podpisani prevzvišenega gospoda naučnega ministra vprašati:

1. Ali mu je znano, da za 120.000 Slovencev, ki skupno prebivajo na južnem Koroškem, ni ne ene ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, in da od 157 v slovenskih okrajih podučevajočih ljudskih učiteljev njih 53 slovenskega jezika ni čisto nič zmožnih, ostali pa znajo le nekoliko slovenski govoriti?

2. So mu li znani slabi nasledki tega materni jezik čisto prezirajočega podučevanja, ki zavira duševni napredek, zadušuje versko-nravni čut in podira ljudsko blagostanje med slovenskim prebivalstvom na Koroškem?

3. Hoče li skrbeti, da bo ljudska šola tudi za koroške Slovence spolnovala svoj naravni, v ljudskih šolskih postavah odločeni namen, in da se bodo za ljudske šole po slovenskih okrajih koroških nastavljali le taki učitelji in šolski nadzorniki, ki so slovenskega jezika v besedi in pisavi zmožni?

Naši dopisi.

Z Dunaja 30 jan. — Skoraj bi ne imel ta teden z Dunaja kaj važnega poročati, ako bi se ne bila predložila pretekli teden v državnem zboru do naučnega ministra barona Conrada zanimiva interpelacija zarad slovenščine v ljudskih šolah na južnem Koroškem, kjer skupaj biva 120.000 Slovencev. Dr. Vošnjak je v interpelaciji v kratkih črtah narisal žalostno podobo „narodne ravnopravnosti" na Koroškem, pred katero bo po pravici strmelo naše stoletje, strmelo v očigled člana XIX. državnih temeljnih postav, v očigled najvišega prestolnega govora, strmelo gledé na sedanjo vlado, ki nosi imé grofa Taaffe-a in katero bo le tedaj moč razumeti, ako se ne pozabi, da je imé naučnega ministra baron Conrad. — S tem vprašanjem storjen je bil nov začetek na polji našega slovenskega šolstva; pričakujemo pa, da slovenski državni poslanci ne bodo

mirovali, dokler ne bo naša narodnost zagotovljena v šolah in uradih v posebni izvršilni postavi k omenjenemu XIX. členu. Še le potem bo nekaj poroštva za našo prihodnost tudi ob časih nasprotnih nam vlad. Da je le s postavo kaj mogoče, kaže nam postopanje sodnij med Slovenci nasproti naredbam pravosodnega ministra. — Dunaj nima župana, dosedanji župan Newald se je županstvu rad nerad odpovedal, ker je, kratko rečeno, pogorel pri „Ringteatru". Cesarski namestnik mu je dokazal, da je župan kriv nezaslišane nemarnosti pri požaru, in da je vkljub dokazane te njegove krivde vso hotel zvrniti na ces. namestništvo. — Izredne seje delegacij pričele so se dne 28. t. m.; privoliti jim bo 8 milijonov za vojne stroške na jugu.

Prem 29. pros. (*Zopet mal, a nevaren požar. Bolezni med šolskimi otroci.*) Včeraj zvečer okolo $^3/_4$ na 6. uro vznemiril je tukajšnje vaščane klic: „gori! gori!" Vžgal se je bil hlev Ivana Žibrn a hiš. štev. 61, kateri (hlev) stoji prav na zadnjem koncu južno-zapadne strani ob poti, ki vodi iz Prema proti Smerjam in Čeljam, tikoma hiše št. 71, katera je pa z opekami krita. Goreti začelo je nad levim sprednjim oglom ob cesti (poti) zunaj na strehi, kar provzročeno bilo je po nekem nesrečnem človeku, ki je pičlih 10 minut pred požarom tam memo gorečo smodko otresal in je prej ko ne precej močni veter kak ogorček v slamnato streho zanesel, ga potem v plamen razpihal ter požar načinil, kateri bil bi pri neugodnem pišu celi vasi pogubonosen postal. Sreča pri tem slučaji je, da je sever polagoma pihal ter glavne ogorke in gorečo slamo naravnost čez farovški vrt med drevjem nosil, kjer k sreči ni nobenega poslopja. A stranske iskre in ogorki padale so pa tudi na bližnja sosedna poslopja — sè slamo krita in tu in tam se je uže hotel mali petelinček oživeti, kar so pa ljudje na strehah z vejami srečno zadušili. Največa nevarnost pretila je hlevu štev. 44 in pa farovškemu hlevu, skednju in lopi; oboje je sè slamo krito in glavni tok žarkov bil je med obema, a postranski padali so pa tudi na njuni slamnati strehi. Ljudi bilo je v trenutku na mestu požara skupaj, kateri dušili so ogenj za žive in mrtve — in to najpreje domačini. Slava jim! Pol ure potem, ko se je bilo vnelo, prišlo je tudi brez števila ljudi iz Janeževobrda, Bitinja, Kilovč, Čelj, Smerij in Rateževobrda na pomoč; hvala Bogu in sv. Florijanu pa, da je bila uže glavna nevarnost po večem minula. Slava tudi tem, kateri so tako hitro preteči nevarnosti od pol do eno uro daleč na pomoč prihiteli! Z vso marljivostjo in trudom pazila sta tudi na pravilni red pri gašenji gospoda: domači župan in pa vodja žandarmerijske postaje v ilirski Bistrici, kateri je bil po svojih opravilih ravno od Čelj sem dol k požaru prišel. Škode ima pogorelec od 200 do 250 gold., katera bila bi pa v Premski vasi lahko na tisoče nastala, ko bi ne bilo hitre pomoči in pa ugodnega vetra. Zavarovano bilo je poslopje pri „Slaviji", a zavarovanec vsled neke nedostatnosti zavarovalnine plačal bil ni. Vzroka tukaj ne navajam; le toliko rečem, da zavarovanca čisto nič ne tiče. — V tekočem mesecu bilo je tukaj nič manj nego 75 šolskih otrok vsega skupaj bolnih; glavobol, grizenje, bljuvanje in pa mala vnetica grla so jih napadali. Nasledki prejšnjega vlažno-deževnega, a pozneje pa suho mrzlega vremena! Sedaj obrača se v tem obziru sploh na bolje. M. Rant.

Novomesto (*Vabilo k Vodnikovi svečanosti*), katero priredi čitalnica v Novomestu 5. svečana t. l. z govorom, petjem in sijajnim plesom. — Vstopnina za posamezno osebo 50 kr., za rodbino 1 gold. Začetek točno ob 8. uri zvečer. Vabilo velja za vstopnino.

Odbor narodne čitalnice.

Iz Borovnice 31. jan. (*† Anton Jugovic.*) S tugo v srci naznanjamo, da je danes vsem nam drago življenje ugasnilo! Umrl je ob 7. uri zjutraj ljubljeni naš gosp. župnik Anton Jugovic, zlatomašnik in odbornik čebelarskega društva. Visoka je bila starost njegova (76 let) in smrt je bila pričakovati, vendar nas je dogodba ta vse globoko v dušo pretresla, ker zgubil je narod prevred moža, kakoršnih ima svet dandanes vedno manj in manj! — Pogreb bode v petek ob 9. uri dopoludne. R. J. P.

Iz ljubljanske okolice dolenjske strani 25. jan. (*Važno vprašanje, od kod toliko beračev.*) Pretečeno spomlad sem prišel v hišo bogatega hribovca, ki je ravno voz žita prodal in ga revnemu kmetu meril. Mero je dobro dajal, kar se mi je čudno zdelo; vprašam ga, kako da tako dobro meri to črno zmes; odgovori mi: „Od beračev žito kupujem in berač mi tudi dobro mero dá, ker ni njegovo; tudi moka mi prav pride, je dobra za ščetinasto žival in mi nese lep dobiček." Ali to niso pijavke za nas uboge kmete? Pa taki niso samo hribovci, temveč tudi med nami jih je; kedar kmet beraču dar dá, ga dá gotovo polovico takemu bogatinu. Zdaj so berači sploh tako predrzni, tako silni, da mu moraš dati, akoravno imaš zadnjo pest moke pri hiši; znajo tako moliti, da kdor tacega ne pozna, bi mislil, da bo vse duše iz vic rešil; ako mu ne daš, kolne, upije, da se daleč razlega, ker si domišljuje, da mu moraš dati dar, ako je močnejši od tebe; vsaj so nekateri čvrsti korenjaki, te do smrti pobije, kakor se je uže zgodilo, ti gre brez strahu v shrambe, v hlev in ukrade, kar ti le more, med 100 berači jih je komaj 5 res potrebnih, da zavžijejo, kar si izprosijo. Večidel so sami tuji obrazi, ako ti kaj ukrade, ga bodeš težko spoznal. Imajo po dvojno obleko, dolge hlače za večer, kratke za jutro, in tako moraš enemu po dvakrat dati na dan. Večkrat se pripeti, da revni kmet več beračem razdá, kakor njegova družina potrebuje; ni čuda, da mu primanjkuje živeža in potem mora sam svoje žito od beraških prekupovalcev za drag denar nazaj kupovati. Treba toraj, da stopijo na noge župani, in jaz mislim, da bi bil to prvi predmet razgovora o kakem shodu njihovem, kakor je bil po „Novicah" uže nasvetovan. Okrajna glavarstva jim bodo šla gotovo tudi na roko in kmet bo za to iz srca hvaležen.

Iz Ljubljane. (*Imenik mestnih volilcev ljubljanskih*) je sostavljen in leži pri magistratnem ekspeditu do 22. februarija vsem na ogled, da se prepričajo, so li v njem vpisani ali ne. Naj noben volilec nikar ne zamudi ga pogledati in se prepričati, niso li v njem morda vpisani tudi taki, ki nimajo volilne pravice, ali pa taki ne, ki to pravico po svojih davkih imajo, da zamorejo o pravem reklamirati ali vložiti pritožbo zoper sostavo imenika.

— (*Občni zbor Marijne bratovščine*) se je zadnjo nedeljo vršil. Iz poročila posnamemo, da je društveno premoženje narastlo na 24.000 gold. Lansko leto je 200 novih udov pristopilo, dokaz, da sedanji odbor res marljivo dela, kajti težko je ude pridobivati zdaj, ko imamo toliko pogrebnih društev v Ljubljani. V odbor so bili na novo voljeni gg. Regali, Klein in Arko; tudi pregledniki računov so ostali prejšnji. Trem odbornikom se je za marljivo delovanje podarila nagrada skupnih 100 gold. Občni zbor je bil dobro obiskovan.

— (*Kmestka posojilnica ljubljanske okolice*) je svoje delovanje uže pričela. Vloge sprejema na obresti po $4^1/_2$ od sto, posojila pa daje na menjice ali dolžna pisma po 7 odstotkov. Društvena pisarnica je v Smoletovi hiši na Marije Terezije cesti (deželni bolnišnici nasproti). Uradni dan je vsak torek od 9. do 12. ure. Načelnik

ji je gosp. Franc Ločnikar, župan na Viči, odbornikov pa več najveljavnejših mož.

— („*Narodni dom*".) V nedeljo 5. t. m. je osnovalni zbor za ta dom ob 10 uri zjutraj v čitalnici. Želeti je, da bi vdeležba bila obilna. Več o načrtu in pravilih spregovorimo prihodnjič.

— (*Iz ljubljanske čitalnice.*) Drevi je v spodnjih prostorih pevski večer s plesom, v soboto pa izborni ples, kakor je bilo uže naznanjeno. Preteklo soboto je bil društven ples, dobro obiskovan, v nedeljo pa so imeli v spodnjih prostorih ples narodni obrtniki, in bil je prav živahen.

— (*Vabilo k veliki besedi v spomin Valentinu Vodniku*) Šišenske čitalnice v nedeljo 5. februarja v prostorih Koslerjeve zimske pivarne. Program: 1. Nedved — „Zvezdna", moški zbor. 2. Govor „Slava Vodnikova". 3. Fr. Gerbić — „Čebelar", mešan zbor. 4. „Vodniku v spomin", deklamacija. 5. Kr. Klinar — „Slepčeva tožba", bariton-solo s spremljevanjem moškega zbora. 6. Fr. Gerbić — „Pod lipo", mešan zbor. 7. Veith — „Keber in cvetlica", moški zbor. 8. „Gluh mora biti", burka v enem dejanji. 9. Ples. Pri plesu svira oddelek c. kr. vojaške godbe. Začetek ob pol 7. uri zvečer. Vstop k slavnostni besedi je 50 krajc. za osobo. Društveniki Šišenske čitalnice so vstopnine prosti. K prav obilni vdeležbi vabi častite društvenike in goste najvljudneje odbor šišenske čitalnice.

— (*Slovenska predstana*) bo jutri v ljubljanskem gledišči, igrala se bo igra „Deborah".

— („*Slovenskega travnika*") 1. štev. II. letnika je ravno izšla in prinaša med drugim: „O pravni terminologiji"; „Opozor našim župnijskim uradom"; „Nekoliko o novih stavbah" (poduk občinskim predstojnikom) itd. V borbah za slovenski jezik tudi pri sodnijah in v obče pri c. kr. uradih jako potrebujemo pravnega poduka, in tudi zarad tega bodi toplo priporočan „Pravnik".

— („*Brencelj*") je oni teden pričel svoj XIV. letnik. Prva številka je nenavadno bogata, posebno na podobah. Na prvi strani je narisan Vesteneck, kako zmagovito po raztrganem časniku „Tribüne" skače, a Pavliha mu reče, naj v Ljubljani kaj tacega poskusi. Na zadnji strani ste dve podobi; prva kaže, kako so Slovenca prej ob steno pritiskali in kako ga pritiska Taaffe, ker se mora na-nj naslanjati, da se brani svojih nasprotnikov. Pavliha pripoveduje politične in druge dogodbe, Žefa ljubljanske zadeve, Krišpovič pa biča pisavo nekaterih slovenskih pisateljev, ki v naš jezik silijo tuje besede iz vseh druzih jezikov, čeravno imamo stare svoje in dobre. Tudi druge reči v tem listu so mikavne, kratkočasne in za smeh. Zato priporočamo „Brenceljna" vsemu slovenskemu ljudstvu posebno zadaj o pričetku leta in to tem bolj, ker za celo leto veljá le 3 gold., za pol leta pa 1 gold. 50 kr.

— („*Bog daj norcem pamet!*") Tako kliče tržaška „Edinost" in pripoveduje to-le: „Iz zanesljivega vira smo zvedeli, da se je po smrti mil. škofa Jurija Dobrile na številke, njega zadevajoče, tukaj v loterijo stavilo okoli 28 000 goldinarjev!! In s kakim vspehom? Prišla ni niti ena številka. Nekdo je od nas zahteval, naj bi v „Ed." priobčevali tudi loterijsko srečkanje. Ne moremo mu želje izpolniti, ker smo zoprniki vsake loterije. Bolje, da težko prislužene solde v hranilnico vložiš, nego zametavaš, in slepo srečo loviš". Tako tržaški slovenski list. Tudi „Novice" so teh misli. Prejšnje čase so pač prinašale loterijske številke, al dr. Bleiweis je slednjič to ustavil sprevidivši, da se s tem utegne kdo zapeljevati k stavi v loterijo, ker je res bolje denar nositi kamor koli, nego v loterijo.

Novičar iz tujih in domačih dežel.

Z Dunaja. — Včeraj odgovoril je v državnem zboru minister za pravosodje dr. Pražak na interpelacijo barona Taufferer-ja in tovarišev zarad rabe slovenskega jezika pri sodnijah na Kranjskem in južnem Štajarskem. Obširneje poročilo o tem podajo prihodnje „Novice", jedro odgovora pa je bilo to-le: Na prvo vprašanje: 1. „Zakaj in v kateri namen je minister izdal razpis od 6. oktobra 1881" — je odgovoril: „zato, da sodnije v omenjenih krajih in danih jim slučajih gledé jezika pri sodnijah dopustljivega — spoznajo proste pritiska, kateri je nastal po upravni naredbi više sodnije po vzročenem napačnem mnenji o pomenu in o tem, kako daleč sega odlok najviše sodnije, temuč prosto po obstoječih postavah in naredbah. — Na drugo vprašanje, ali je ministru znano, kako se je ona njegova naredba rabila v spodkopavanje veljave sodnij itd., — pa je odgovoril: „da se žalibog prav pogosto zgodi, da javni listi po stanji stranke, h kateri spadajo, vladine naredbe v besedah kazé in v to zlorabijo, narodnosti dražiti, gledé katerih se vlada trudi, pomiriti jih s tem, da se na take zahteve ozira, ki so pravične. — Za take izjave časnikov vlade ne more zadevati nobena odgovornost." — Potem se je prebrala po želji ministrovi naredba, katera Taufferer-ja ni pustila pri miru spati. Potem pričela se je obravnava v gosposki zbornici prenarejene postave o hišnem davku. Prenaredbam ugovarjali so tirolski poslanci, ker so za njihove volilce manj ugodni, kakor prvi zbornični sklepi, vendar pa se konečno vsa postava po sklepu gosposke zbornice tudi v tretjem branji sprejme z večino 34 glasov.

— Delegaciji pričeli te posvetovanje o zahtevanih 8 milijonih za izredne vojne potrebe na jugu. Bila je te dni celó govorica, da se zna med obravnavo narasti potrebščina na 10 milijonov. Gotovo je zdaj uže eno, da homatije v Krivoščiji in Bosni-Hercegovini kmalu še ne bodo poravnane, kedar pa bodo, da bo s temi deželami in njihovo upravo narediti stalni in dokonečni red, tako ne more več viseti.

— Uradno se naznanja, da je izmed našega vojaštva do 26. u. m. bilo 11 mrtvih in več ranjenih.

Francoska. — Gambeta in njegovo ministerstvo je odstopilo, ker zbornica ni hotela sprejeti „listenskrotinja", kakor je Gambeta zahteval. Novo, s splošno zadovoljnostjo sprejeto ministerstvo osnoval je Freycinet.

— V St. Pierre le Calais podrl se je velik vodnjak v višini 15 metrov s 500.000 litri vode, katera je spodkopala sosedne hiše, med njimi šolo; do zdaj našli so 27 mrtvih.

Listnica vredništva. Gosp. prof. A. D. v Novomestu: Poslano sprejeli. Lepa hvala. Zarad prvega spisa nam pri najboljši volji ni bilo mogoče vaši želji popolnoma vstreči. — Gosp. Fr. V. na O. B. Vaša poslanica ni za naš list.

Žitna cena

v Ljubljani 28. januarja 1882.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 10 kr. — banaške 10 gold. 3 kr. — turšice 6 gold. 20 kr. — soršice 7 gold. 80 kr. — rži 6 gold. — kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 3 kr. — ajde 4 gold. 87 kr. — ovsa 3 gold. 14 kr. — Krompir 2 gold. 68 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.